

Grepl, Miroslav; Karlík, Petr

[Tabulky]

In: Grepl, Miroslav; Karlík, Petr. *Gramatické prostředky hierarchizace sémantické struktury věty*. Vyd. 1. V Brně: Univerzita J.E. Purkyně, 1983, pp. 82-85

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/121941>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

I. DEAGENTIZACE

	A: AGENS – PATIENS	B: AGENS – RECIPIENT	C: AGENS – INICIÁTOR
Sekundární díateze první instance	<p>Nová pracovní se přidělila Petrovi. Nová pracovní byla přidělena Petrovi tajemníkem. Petrovi přidělili novou pracovní. Petrovi přidělíš novou pracovní, ale on ti ani nepoděkuje.</p>	<p>Petr má přidělenou novou pracovní od tajemníka. Petr dostal přidělenou novou pracovní od tajemníka.</p>	<p>Děkan nechal/dal přidělit Petrovi novou pracovní od tajemníka.</p>
Sekundární díateze druhé instance		<p>RECIPIENT – PATIENS Když se má/ dostane přidělena vlastní pracovní, to se dobře bádá. Když máš/ dostaneš přidělenou vlastní pracovní, to se dobře bádá. Měli /dostali přidělenou vlastní pracovní.</p>	<p>INICIÁTOR – PATIENS Když se dá/ nechá přidělit Petrovi vlastní pracovní, pak se nemůžeš divit ničemu. Když dáš/necháš přidělit Petrovi vlastní pracovní, pak se nemůžeš divit ničemu. Dali/nechali přidělit Petrovi vlastní pracovní.</p>

STRUKTURY VĚTY

II – DEKAUZATIVIZACE

D: AGENS/PROŽI-
VATEL – PATIENS

Matematika se mi
studovala dobře.

A: KAUZÁTOR –
PATIENS

Petr se unavil prací.
Petr byl unaven prací.
Petr usnul únavou.
Petr zčervenal horkem.

B: KAUZÁTOR –
RECIPIENT

Petr má obličej
pokrytý prachem.

III – UPOZAŘOVÁ- NÍ AGENTU

Petr se hádá s Pavlem/
Pavel se hádá s Petrem.
ČSSR hraničí s NDR/
NDR hraničí s ČSSR.

Tabulka 2

Formy	DR	personický agens	implikace patientu	všobecný konatel	neinkluzivnost M, A	aktuálnost	rezultativnost	implikace recipientu	animální recipient	implikace iniciátoru
reflexivní forma slovesná		+	±	±	±	±	0	0	0	0
<i>být</i> + participium trpné		±	+	±	±	±	±	0	0	0
3. os. pl.		+	±	-	+	±	0	0	0	0
1. a 2. os. sg. a pl.		+	±	+	-	-	0	0	0	0
<i>mít</i> + participium trpné		±	+	0	+	±	+	+	±	0
<i>dostat</i> + participium trpné		+	±	0	±	±	±	+	+	0
<i>nechat/dát</i> + infinitiv		±	+	0	±	±	±	±	±	0

+ = rys se uplatňuje

± = rys se může uplatňovat i nemusí

- = rys se neuplatňuje

0 = rys je irelevantní

Tabulka 3

A: Distributivní podmínky užití konstrukcí deagentizace typu Agens - Patiens

	konstrukce s reflexivní formou slovesnou	konstrukce <i>být</i> + parti- cipium trpné	konstrukce s transp. užitím 3. os. pl.	konstrukce s transp. užitím ostatních forem morf. kat. osoby
(1) Výrazy pro specifikaci participiantu agens (nositel, procesor) obsahují sémantický rys /+HUM/	+	±	+	+
(2) V odvozené syntaktické struktuře je vyjádřen agens	-	±	-	-
(3) Mluvčí a adresát jsou vyloučeni z role agentu	±	±	+	-
(4) Patiens je „někdo“, nikoli „něco“ (je specifikovatelný třídou substantiv se sémantickým rysem /+HUM/)	±	±	±	±
(5) Sloveso má objektový komplement	±	+	±	±
(6) Mluvčí nebo adresát jsou vyloučeni z role patientu v pozici S _{acc} ZVS	-	±	±	±

Tabulka 4

B: Distributivní podmínky užití konstrukcí deagentizace typu Agens – Recipient

	konstrukce <i>mít</i> + trpné participium	konstrukce <i>dostat</i> + trpné participium
(1) Výrazy pro specifikaci participantu agens obsahují sémantický rys /+HUM/	±	+
(2) V odvozené syntaktické struktuře je vyjádřen agens	±	±
(3) Mluvčí nebo adresát jsou vyloučeni z role agentu	–	–
(4) Výrazy pro specifikaci participantu recipient obsahují sémantický rys /+ANIM/	±	+
(5) Výraz specifikující recipientní participant ZVS je referenčně identický s výrazem specifikujícím agentní participant ZVS	±	–
(6) <i>Patiens</i> je „někdo“, nikoli „něco“ (je specifikovatelný třídou substantiv se sémantickým rysem /+HUM/)	±	–
(7) Sloveso má přímý objektový komplement s formou S_{acc} nebo <i>aby</i> Sent, <i>že</i> Sent, resp. jejich nominalizací ve formě infinitivu	+	±
(8) Mluvčí nebo adresát jsou vyloučeni z role pacientu v pozici S_{acc} ZVS	±	+

Tabulka 5

C: Podmínky užití konstrukce deagentizace typu Agens – Iniciátor

(1) Výrazy pro specifikaci participantu agens obsahují sémantický rys /+HUM/	+
(2) V odvozené syntaktické struktuře je vyjádřen agens	±
(3) Mluvčí nebo adresát jsou vyloučeni z role agentu	–
(4) Výrazy pro specifikaci participantu recipient obsahují sémantický rys /+ANIM/	±
(5) Výraz specifikující recipientní participant ZVS je referenčně identický s výrazem specifikujícím agentní participant ZVS	–
(6) Iniciátor je specifikovatelný substantivními výrazy s příznakem /+HUM/	+
(7) Výraz specifikující iniciátor ZVS je referenčně identický s výrazem specifikujícím agens ZVS	±
(8) Výraz specifikující iniciátor ZVS je referenčně identický s výrazem specifikujícím recipient ZVS	±
(9) Výraz specifikující iniciátor je referenčně identický s výrazem specifikujícím <i>patiens</i>	±
(10) <i>Patiens</i> je „někdo“, nikoli „něco“ (je specifikovatelný třídou substantiv se sémantickým rysem /+HUM/)	±
(11) Sloveso má přímý objektový komplement	+
(12) Mluvčí nebo adresát jsou vyloučeni z role pacientu v pozici S_{acc} ZVS	–

